1.7. МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ТА СПІВРОБІТНИЦТВО

ДОСВІД СУДОВО-ПСИХОЛОГІЧНОЇ ЕКСПЕРТИЗИ З ПИТАНЬ ВИХОВАННЯ І МІСЦЯ ПРОЖИВАННЯ ДІТЕЙ: ВИМІРЮВАННЯ РИЗИКІВ[1] *(мова оригіналу — російська; назву подано в перекладі)*

Мардер Л. Д.

Реферат. Мардер Л. Д., педагог-психолог муніципального бюджетного закладу «Центр діагностики та консультування» для дітей, які потребують психолого-педагогічної та медико-соціальної допомоги, узагальнює багаторічний досвід судово-психологічних експертиз і психологічних обстежень на запит органу опіки та піклування. Ідеться про спори щодо місця проживання дитини, порядку її спілкування з батьками, позбавлення чи обмеження батьківських прав, скасування опіки або усиновлення. Завдання психолога, за авторкою, полягає в наданні інформації про психологічні складники конфліктної ситуації, а кінцевим результатом дослідження мають стати відомості, що дають змогу оцінити ризики, які можуть розвинутися за різних обставин та умов життя дитини. Описано регламент роботи із семи етапів, від письмового запиту до передання висновку: окремі бесіди з кожним дорослим, діагностика дитини без присутності батьків, збирання відомостей у справі, аналіз матеріалів. Для дослідження дитини застосовано проєктивні малюнкові методики («Неіснуюча тварина», «Малюнок сім'ї», «Людина під дощем»), «Незакінчені речення», тест Люшера, колірний тест відносин, методики «Метаморфози» і «Пошта», тест Кооса, для малих дітей пісочну терапію; для батьків — опитувальник батьківських настанов Шефера і Белла, аналіз сімейних взаємин за Ейдеміллером та опитувальник взаємодії батьків з дітьми Марковської. Ризик оцінюють не числовою шкалою, а прогностичним якісним аналізом того, як емоційний стан дитини, її прихильність, вплив батьків і залучення до конфлікту можуть змінитися за різних варіантів проживання. Систематизовано типові ситуації спорів про порядок спілкування, місце проживання, позбавлення прав і конфлікти батьків із дідусями та бабусями, а також приховані мотиви учасників (поділ майна, помста колишньому подружжю, самовиправдання), які знижують надійність прогнозу. Авторка розмежовує статус судового експерта, що діє за цивільним процесуальним законом і законом рф № 73-ФЗ, звітує лише перед судом і не консультує батьків, та психолога органу опіки, який може консультувати й супроводжувати сім'ю. Для українських експертів-психологів і юристів праця є готовим орієнтиром щодо добору методик і формулювання прогнозу у справах про визначення місця проживання дитини.

Ключові слова: судово-психологічна експертиза, місце проживання дитини, порядок спілкування з дитиною, орган опіки та піклування, оцінка ризиків, дитячо-батьківські стосунки, проєктивні методики, позбавлення батьківських прав, приховані мотиви сторін.

Experience of Forensic Psychological Examination on the Upbringing and Place of Residence of Children: Measuring Risks

Marder L. D.

Abstract. Marder L. D., an educational psychologist at a municipal centre for diagnostics and counselling of children in need of psychological, educational, medical and social support, summarises

many years of forensic psychological examinations and psychological assessments requested by guardianship authorities. The cases concern a child's place of residence, contact arrangements with parents, deprivation or restriction of parental rights, and cancellation of guardianship or adoption. The psychologist's task is to provide information on the psychological components of the conflict, and the end result should allow the risks that may arise for the child under different living arrangements to be assessed. The author describes a seven-stage procedure from the written request to the delivery of the conclusion, including separate interviews with each adult, assessment of the child without parents present, collection of case information and analysis. The child is assessed with projective drawing tests, sentence completion, the Lüscher test, the colour relationship test, the Kohs test and, for young children, sand play; parents complete the Schaefer and Bell parental attitude questionnaire, Eidemiller's family relations analysis and Markovskaya's parent-child interaction questionnaire. Risk is assessed not by a numerical scale but by qualitative prognostic analysis of how the child's emotional state, attachment and exposure to conflict may develop. Typical dispute situations and hidden motives of the parties, such as property division, revenge or self-justification, are systematised as factors reducing the reliability of prognosis. The author distinguishes the court-appointed expert, who reports only to the court and may not counsel parents, from the guardianship psychologist, who may also support the family. The paper offers practical guidance for experts in child residence disputes.

Keywords: forensic psychological examination, child residence disputes, contact arrangements, guardianship authority, risk assessment, parent-child relationships, projective techniques, deprivation of parental rights.

Першоджерело: *Мардер Л. Д. Опыт судебно-психологической экспертизы по вопросам о воспитании и месте жительства детей: измерение рисков. Психология и право. 2013. № 1.*[2] *Реферат оприлюднено в журналі 30.11.2013.*

References

1. Marder L. D. Dosvid sudovo-psykholohichnoi ekspertyzy z pytan vykhovannia i mistsia prozhyvannia ditei: vymiriuvannia ryzykiv [Experience of Forensic Psychological Examination on the Upbringing and Place of Residence of Children: Measuring Risks] : referat. Sudovo-psykholohichna ekspertyza. Zastosuvannia polihrafa i spetsialnykh znan v yurydychnii praktytsi. 2016. Vol. 1, No. 2 (2). URL: https://expertize-journal.org.ua/psihologicheskaya-ekspertiza/372-opyt-sudebno-psikhologicheskoj-ekspertizy-po-voprosam-o-vospitanii-i-meste-zhitelstva-detej-izmerenie-riskov (onovlena versiia vid 30.11.2013). [in Ukrainian].

2. Marder L. D. Opyt sudebno-psikhologicheskoy ekspertizy po voprosam o vospitanii i meste zhitelstva detey: izmerenie riskov. Psikhologiya i pravo. 2013. № 1. URL: https://psyjournals.ru/journals/psylaw/archive/2013_n1/psylaw_2013_n1_58330.pdf (data zvernennia: 04.11.2026). [in Russian].